

印刷革命

Elizabeth Eisenstein, *The Printing Press as an Agent of Change*

2011年度前期

鈴木繁夫

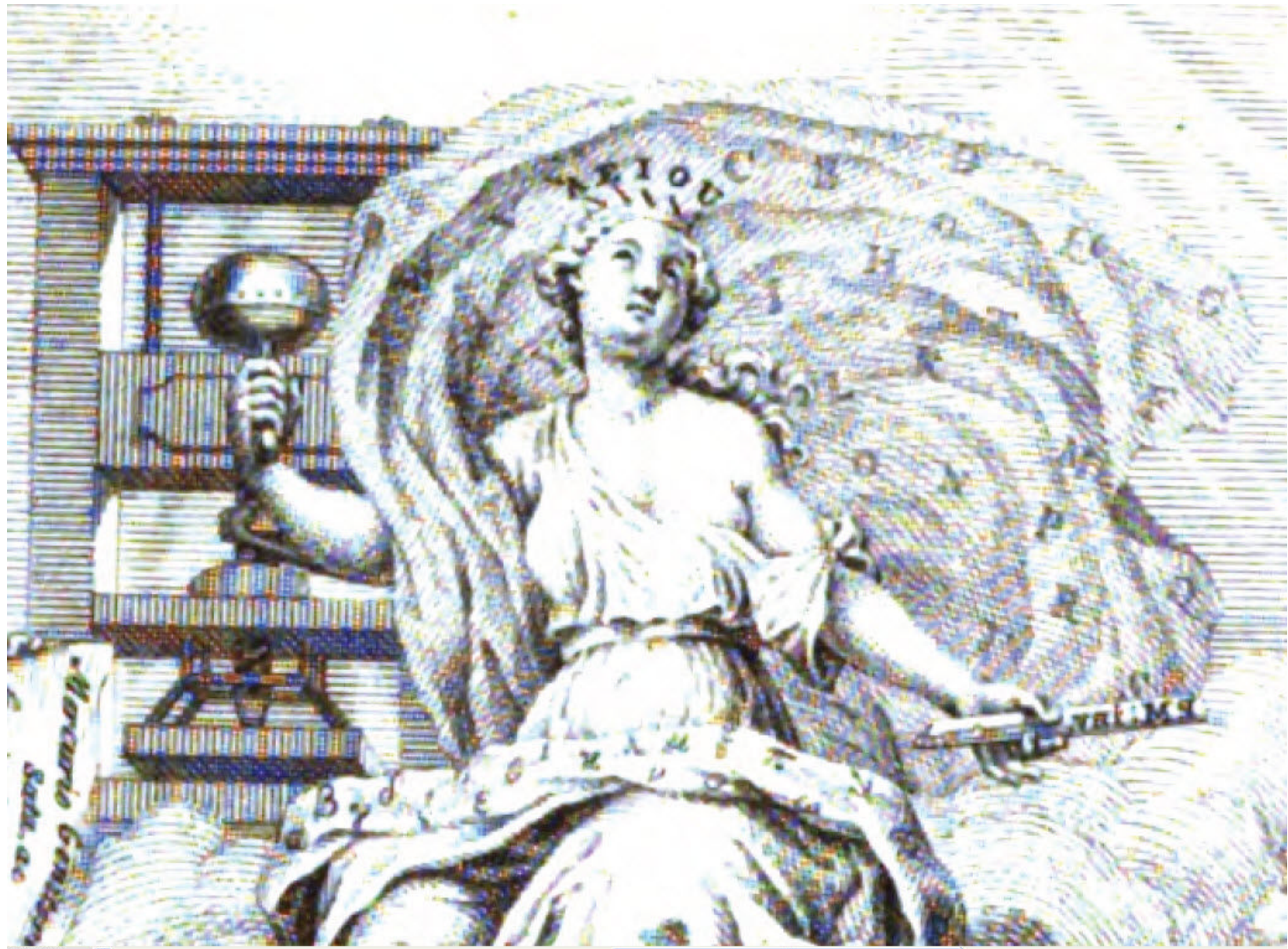
「印刷革命」: 邦題

- 西洋における印刷文化の出現
 - 認められていない革命
 - 最初の移行: 写本・書写から活版印刷
 - 印刷文化の特色
 - アウトプット(本)の増大
 - インプット(情報量)の増大から変容
 - 原典(真正)の比較照合
 - 標準化と定着→累積
 - イメージマップの成立
 - 知の体系化→合理性
 - 目録と目次と正誤表

L'IMPRIMERIE, descendant des Cieux, est accordée par Minerve et Mars aux Arts.

- 学芸の神

Mercurie Genitore Sata et Genetice
Minerva
メリクリウス神を父とし、ミネルヴァ女神を
母として産まれる

- 伝達の神

ドイツ

- 印刷術発祥
- ゲーテンベルグ
- フスト

Johann Gutenberg (1397?–1468)

- 「活版」印刷の創始者
- 最初の印刷本
 - the Gutenberg Bible: “42-line” Bible (42 lines per column) 1455年頃

Fust, Johann(1400?-?1466)

- Johann Gutenbergの同志。マインツで活躍
- 金融業者→グーテンベルグ破産後に差し押さえ
- 義理の息子Peter Schoeffer
- 「詩篇」350 pages 最初の日付入り印刷本 (Aug. 14, 1457)

teat. **U**t requiescam in die
et ascendam ad populum sanctum
non floreat: et non erit ger-
mentum opus olivae: et arua
sua. **A**bscedet de ovili pecus:
non in praesepibus. **E**go autem
et exultabo in deo ihu meo,
uis fortitudo mea: et ponet
asi cervos. **E**t super excelsa
re victor: in psalmis canentem.

In auditu tuo et tympano. **A**n. **I**n ty-
mpano et organo laudate deum. **psal.**

Amplius
miserere
miserere

Sabbato Jubilatorum

Dominum deum nostrum. **V**enite adoremus. **V**eni-
tra. **D**omine surgentes. **A**n. **M**irabilia. **C**anta.

Quante domino cantum novum:
quia mirabilia fecit. **S**alva-
vit sibi dextera eius: et brachium
sanctum eius. **D**omum fecit dominus
salutare suum: in conspectu gentium revela-
vit iustitiam suam. **R**ecordans est mise-
ricordie sue: et veritatis sue dominus israel.
Viderunt omnes termini terre: salutare dei
nostri. **J**ubilate domino omnis terra: can-
tate et exultate et psallite. **P**sallite domino
in cythara in cythara et voce psalmi: in tu-
bis ductilibus et voce tube corneae. **J**ubi-

Laurens Janszoon Coster

(1370, Haarlem - ca. 1440)

Laurens Jansz Koster

イングランド

- **Caxton, William**
(1422?-1491)
- 織物商の徒弟
- ブリュッセルで織物商→イングランド王の外交官
- 50歳:ブルガンディー公爵夫人に仕える。
- ケルンで印刷所を見る
- 最初の英語印刷本
 - *The Recuyell of the Histories of Troy (in Caxton's own translation from the French)*
1474
- Westminster Abbeyに印刷所

イタリア

Aldus Pius Manutius (1449 –1515)

- 学術・学者擁護
 - 古典文学・哲学書の印刷
 - イタリア文学書印刷
 - 編集者エラスムス
 - 岩波書店
- 活字体の鮮明さと読みやすさ
 - イタリアック体創始
 - 最初のギリシア語活字本
- ポケット版 (octavo)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΎΣΤΕ
ΡΩΝ ΗΤΟΙ ΤΗΣ ΑΡΘΡΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΡΩΤΟΝ.

Α Σ Α Διδασκαλία καὶ πρῶτῃ μά
θησις διὰ ρητορικῆς ἐκ προῦ περιχύσεως
ἐστὶ γνῶσεως. Φανερόν δὲ τὸ ἄρθρω
ροῦσιν ἐπὶ παλαιῶν. Αἴτι γὰρ μαθημα
τικὰ τῶν ἐπιστημῶν διὰ τὸ ἕλθαι τὸ
πρῶτον περαινόντας καὶ τῶν αἰῶν ἐκάστη
τεχνῶν ὁμοίως δὲ ἐπιπέσει τοῖς λόγοις.
ὡς δὲ συλλογισμῶν καὶ οὐδὲ παλαιῶν ἀμφότεροι βδὲ προ
πρωσοκλήρων ποιοῦνται τὴν διδασκαλίαν. Οἱ μὲν λαμ
βάνουσι ὡς περὰ ξυμμετρίων· οἱ δὲ δεικνύουσι τὸ ἀδόλο δὲ
τὸ ἄλλ' εἶναι κατὰ κἀσπρῶν οὐκ ἔστιν οἱ ἐνηρηκοὶ συμπερίθε
σι· καὶ βδὲ ἀπαρθεῖν γὰρ ὅδ' ἐστὶν ἐπιπέσει ἢ δένον μὴ μὰ τ'
ὅσπερ ἐξ συλλογισμοῦ. Διὰ γὰρ δὲ ραγ καὶ ἴον προγνώσκ'. Τὰ μὲν
βδὲ τὴν πρῶτον λαμβάνει ἀναγκαῖον· τὰ δὲ τὸ λεγόμενον δὲ
ξυμμετρίαι δὲ· τὰ δὲ ἀμφω. Οἷον ὅτι μὲν ἄπαν ἢ φησὶν ἢ ἀπο
φῆσαι ἀληθεῖς, ὅτι γὰρ τὸ δὲ φησὶν, ὅτι γὰρ δὲ σὺ μαινέ· τὸ δὲ μὴ
δὲ ἀμφω γὰρ τὸ μαινέ καὶ ὅτι δὲ τὴν· ἢ ὁμοίως λέγων ἐκάστῃ δὲ
λοι ἢ μὴν. Ἐστὶ δὲ γνωρίζειν τὰ μὲν πρότερον γνωρίζοντα· τὸ δὲ καὶ
ἀμα λαμβάνονται τῶν ἐν δένον· οἷον ὅσα Τυγχανὴ ὄντα ὑπὸ
καθόλου ὧν ἔχει τῶν ἐν δένον· ὅτι μὲν βδὲ πᾶν φησὶν ἢ χεῖδον ἐξ
ἐσθλῆς ἰσας, προῖδ' ὅτι γὰρ τὸ δὲ τὸ ἐν λῶν ἢ μικυκλίω φησὶν ἢ δένον,
ἀμα ἐπιπέσει μὲν ἐγνωρίζον· Ἐν ἴων βδὲ τὸ γὰρ τὸ φησὶν ἢ μὰ θη
σὶς βδὲ, ἐπὶ δὲ ἀτῶν μέσου τὸ ἔχον γινώσκει παρὰ σὺ εἰδῆ τῶν

フランス

- **Robert Éstienne**

(1503 –1559)

Robertus Stephanus

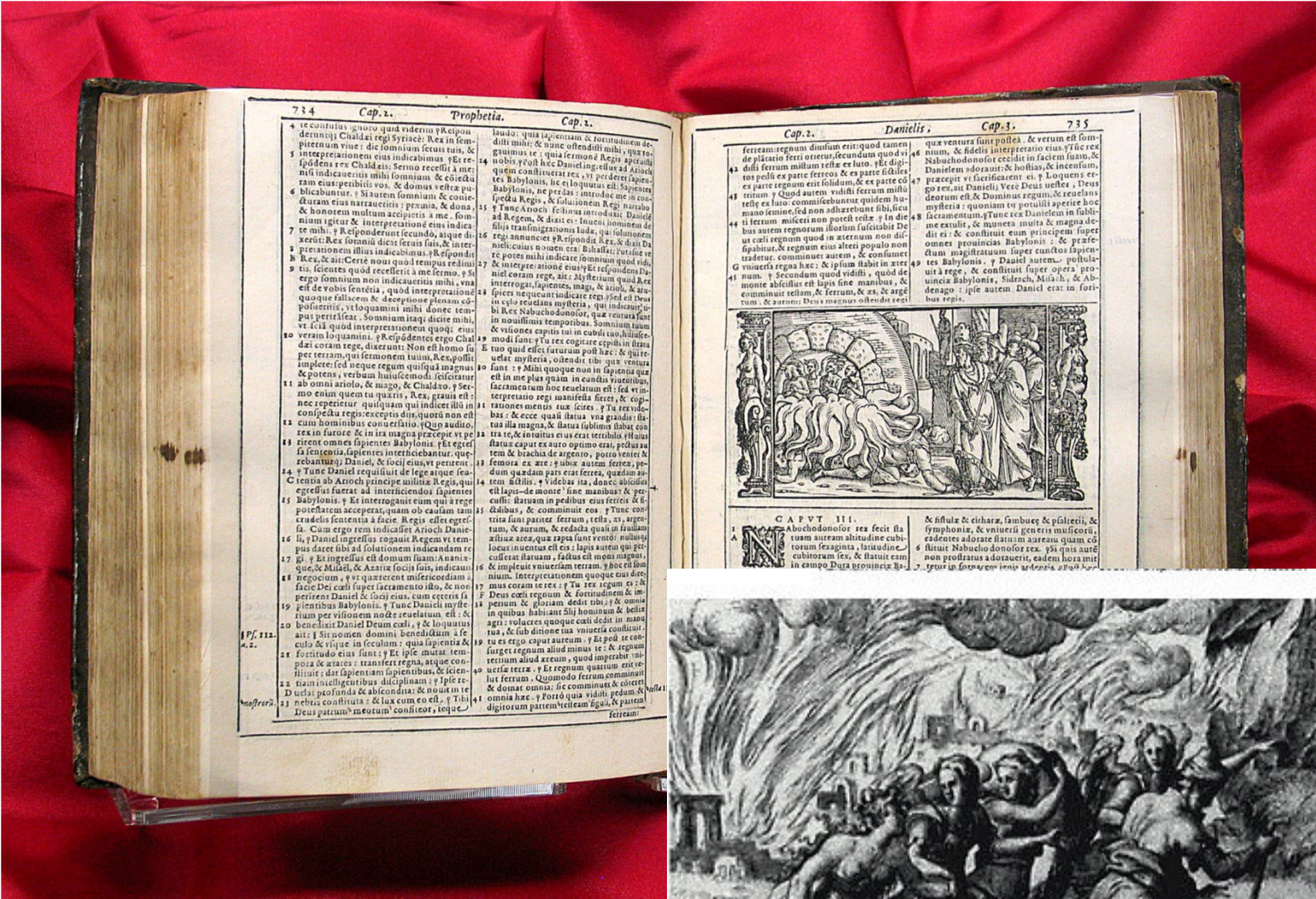
(ラテン名)

最初の章句付き聖書印刷

ギリシア語・ヘブライ語聖書

- **Étienne Dolet**

(1509 –1546)

te confusio puto quid videris & respon-
deris: Chaldaei regi Syriac: Rex in tem-
plum venit: die somnium fecit tuis, &
interpretationem eius indicabimus. Et re-
spiciens rex Chaldaei: Seruo recessit a me:
nisi indicaveris mihi somnium & evedu-
m bicabitur. Si autem somnium & conie-
cturam eius narraveris: praemia, & dona,
& honorem multum accipietis a me. som-
nium legitur & interpretatio eius indica-
vit mihi: & respondit secundum, & dicitur
Rex, & ait: Certe noni quod respondit
tuis, scientes quod recesserit a me sermo, &
ergo somnium non indicaveris mihi, & vi-
dit est de vobis sententia, quod interpretatio
quoque fallacem & deceptio plenam co-
puleritis, ut loquamini mihi donec tem-
pus perierit. Somnium itaque dicitur mihi,
ut scia quod interpretationem quoque eius
veram loquamini. & Respondentes ergo Chal-
daei coram rege, dixerunt: Non est homo su-
per terram, qui sermone tantum, & possit
implere: sed neque regum quicquam magnus
& potens, verbum huiusmodi fecerit: &
ab omni aetate, & mago, & Chaldaeo, & Sa-
mo enim quem tu quaeris, Rex, gratis est:
nec reperitur quisquam qui indicet illi in
complexu regni: exceptis divitiis quoniam non est
cum hominibus conersatio. Quod audito,
rex in furore & in ira magna praecepit ut pe-
trarent omnes sapientes Babyloniae. Et egres-
sus est in praesentia sapientes intertechabant, que-
rebantque: Daniel, & socii eius, ut petrent.
& Tunc Daniel requisivit de lege atque fe-
deris ab Atrach principe militum: & ego, qui
egressus fuerat ad interficiendos sapientes
Babyloniae. & Et interrogavit eum qui a rege
potestatem acceperat, quam ob causam tam
credula sententia a rege Regis esset egres-
sus. Cum ergo rem indicasset Atrach Danie-
li, & Daniel ingressus rogavit Regem ut tem-
pus daret sibi ad solutionem indicandam re-
gum. & Et ingressus est domum suam: & narra-
vit, & Mitha, & Azarias socii sui, indicavit
regi. & Tunc quae recesserit misericordiam
Dei: & cetera super sacramento isto, & non
perierit Daniel & socii eius, cum ceteris sa-
piensibus Babyloniae. & Tunc Daniel in pre-
sentiam per visum nocte revelatum est: &
Benedixit Daniel Deum suum, & loquutus
ait: Si nomen domini benedictum: & fe-
cundo & lique in seculum: quia sapientia &
fortitudo eius sunt: & Et ipse mutat tem-
pora & aetates: transiit regna, atque con-
vertit: dat sapientiam sapientibus, & scien-
tiam illis: & abcondit: & non ut in re-
nebris constituta: & lux cum eo est. & Tunc
Deum patrum in aeternum confiteatur, & scri-
bitur.

ludo: quia sapientiam & fortitudinem de-
dit mihi: & hanc ostendisti mihi, & que te-
nobis. & Post haec Daniel ingressus est ad Atrach
regem: & constituitur rex: & perdidit sapientia
Babyloniae, ne perdas: interducat me in con-
spiciam: & solutionem Regi narra-
bo. & Tunc Atrach scilicet innotuit. Daniel
filius transmigrationis Iuda, qui solationem
regi annunciat: & respondit ei, & dicit Da-
niel coram rege, ait: Mysterium quod Rex
interrogat, sapientes, magi, & astrologi, & au-
spices nequeunt indicare regi: sed est Deus
in caelo reuelans mysteria, qui indicavit mihi
in nouissimis temporibus. Somnium autem
& visiones capitis tui in cubili tuis, huiusce-
modi sunt: Tu rex cogitare cepisti, huiusce-
modi quae effecti fuerunt post haec: & qui re-
velat mysteria, ostendit tibi, quae ventura
sunt: & Mihi quoque non in sapientia que
est in me plus quam in caudis vitulibus,
sacramentum hoc reuelatum est: sed ut in-
terpretatio regi manisteret, & cogita-
tiones mentis tuae scires. & Tu rex videris
statu, & ecce quasi statua una grandis: sta-
tua illa magna, & statua solibus faba con-
strata, & intus eius erat terribilis. Huius
statuae caput ex auro optimo erat, pedes au-
tem & brachia de argento, thorax vestes de
ferro, & aurum, & redada quasi in insulam
extrema aera, que supra sunt ventis: nullus
locus inuentus est eius lapidei aere qui pre-
cussus esset statuam, factus est mons magnus,
& impluit universam terram: & hoc est som-
nium. Interpretationem quoque tuis doro-
mus coram te rex: & Tu rex regum es: &
Deus caeli regnum & fortitudinem de-
derit tui: & gloriam dedit tibi: & omni-
bus in quibus habitant filii hominum & bellis
agit: volucres quoque caeli dedit in manu
tua, & sub ditone tua universa condidit:
tu es ergo caput aureum. & Et post se con-
suetum aliud aurum, quod imperat vni-
versae terrae. & Et regnum quantum erit ve-
lut ferrum. Quomodo ferrum comminuit
& domat omnia, sic comminuit & coheret
omnia haec. & Forto quia vidisti pedum
digitorum partem tectam figuram, & partem
ferrum.

ferrum: regnum dicitur: quod tamen
de pluvio ferri est: secundum quod
dicitur ferrum multum tectum ex luto. & Et digi-
tos pedes ex parte ferrea: & ex parte sili-
cei: ex parte regnum est solidum, & ex parte so-
liti: quod autem vidisti ferrum multum
tecte ex luto: comminuitur quidem hu-
mano lenitio, sed non adherentibus sibi, sicut
autem regnum quod in aeternum non di-
citur: comminuitur autem, & consumit
num. & Secundum quod vidisti, quod de
monte abscissus est lapis sine manibus, &
comminuit tellurem, & ferrum, & ex & argi-
tum, & aurum: Deus magnus ostendit regi

CAPUT III.
Abuchodonosor rex fecit sta-
tuam auream altitudine cubi-
torum sexaginta, latitudine
cubitorum sex, & statuit eam
in campo Dura provinciae Ba-

735
quae ventura sunt postea. & verum est som-
nium, & fidelis interpretatio eius: & sic rex
Danielis dolens, & hostis, & incensum,
praecipit ut sacrificarent ei. & Loquens er-
go rex, ait Danieli: Vere Deus vester, & Deus
deorum est: & Dominus regum, & cetera: & scilicet
mysteria: quoniam tu potuisti aperire hoc
sacramentum. Tunc rex Danieli in subli-
me exiit, & numeris multo & magna de-
di ei: & constituit eum principem super
omnes provincias Babyloniae: & prae-
fuit imperatorum super cunctos sapien-
tes Babyloniae. & Daniel autem, postula-
vit a rege, & constituit super opera pro-
vinciae Babyloniae, Sadrach, Mitha, & Ab-
denago: ipse autem Daniel erat in forti-
bus regis.

διωξάτω αὐτῶν. ὅτι οἱ ὑφ' ἡμῶν κρείου
 ἐπὶ δικαίοις, καὶ ὡς αὐτὴ εἰς δέησιν αὐτῶν
 παρῴστοπον δὲ κρείου ἐπὶ ποιουῦντας κακά-
 καὶ ἵς ὁ κακώτων ὑμᾶς, ἐὰν τὸ ἀγαθὸν μι-
 μηταὶ γίνῃτε; ἀλλ' εἰ ἐ πάρρητε διὰ δι-
 καιοσύνην μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν
 μὴ φοβησῆτε, μηδὲ θαρσαλίητε κρείου δὲ
 τὸν θεὸν ἀγαπάτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.
 ἔτοιμοι ᾧ αἰεὶ πρὸς ἀπολογία πάντι τῶν ἀ-
 γῶν ὑμᾶς λόγον πρὸς ὃ ἐν ὑμῖν ἠπίδες,
 μὴ σεαυτοῦτος ἐ φόβου· σωείδησιν ἔχον-
 τες ἀγαθῶν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλώσιν ὑμῶν
 ὡς κακοποιῶν, κατασχυμῶσιν οἱ ἐπιτρεά-
 ζοιτες ὑμῶν πρὸ ἀγαθῶν ἐν χριστῷ ἀνασρο-
 φιλῶ· κρείττον γὰρ ἀγαθὸ ποιουῦντας, ἐ δέλη τὸ
 θέλημα ἡ θεοῦ, πάρρη, ἢ κακοποιουῦντας. ὅτι
 καὶ ἡ ἀπάξ πρὸς ἀμφοτέρων ἐπαθε, δικαίος
 ἔσθ' ἀδίκων· ἵνα ἡμᾶς παρσαγάγη ὡς θεῶν,
 θανατωθεῖς μὲ σὸρξί, ζωοποιηθεῖς ᾧ πνθί-
 ματι. ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνθίμασι πο-
 ρθῆτες ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασι πῶς, ὅτ' ἀπάξ
 ἔξεδέχθη ἡ ἡ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις
 νῶε κατασκυβαλομένης κιβωτῶ· εἰς ἣν ὀλί-
 γαι, τούτερον ὑπεῖν, ψυχῶν διεσώθησαν δι' ἡ-
 δαίος· ὁ καὶ ὑμᾶς ἀνέτιπον νῦν σωζέσθαι

זכריה

לאמר מה אלה אדני : ויען
 המלאך הדבר בני ויאמר אלי
 הלוא ידעת מה המה אלה
 ואמר לא אדני : ויען ויאמר
 אלי לאמר זה דבר יהוה אל
 זרבבל לאמר לא בחור ולא
 בכת כי אס ברוחי אמר יהוה
 צבאות : מי אתה הר הנדול
 לפני זרבבל למישור והוציא
 את האבן הראשה תשאות חן
 חן לה : ויהי דבר יהוה
 אלי לאמר : ידי זרבבל יסדו
 הבית הזה וידיו תבצענה וידעת
 כי יהוה צבאות שלחני אליכם :

印刷の方法

